

Н. О. Гевкалюк

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7718-4616>

Н. І. Сидлярук

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7515-8425>

М. С. Мисула

ORCID <https://orcid.org/0009-0005-7961-2847>

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ CASE STUDY У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

N. O. Hevkaliuk, N. I. Sydliaruk, M. S. Mysula

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

THE EXPERIENCE OF CASE STUDY METHOD USAGE IN PROFESSIONAL MEDICAL STUDENTS TRAINING

Анотація. У статті обговорено питання доцільності впровадження в освітній процес сучасних педагогічних технологій із медичних дисциплін, зокрема case study. Обґрунтовано доцільність використання інтерактивного методу case study для підвищення якості освіти в закладі вищої освіти. Використання case study як багатофункціонального утворення характеризується його значним інтелектуальним потенціалом та освітніми можливостями. Зазначено, що імплементація методу для підготовки студентів-медиків базується на його впровадженні в освітній простір для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Використання інтерактивних методів із мультимедійним супроводом істотно покращує сприйняття й осмислення питань практичного заняття, а також позитивно впливає на посилення пізнавальної діяльності студентів. При проведенні практичного заняття викладач, маючи у своєму розпорядженні мультимедійні засоби, сприяє підвищенню мотивації та активності студентів, відкриваючи нові можливості для освітнього процесу. Вміле використання сучасних інтерактивних методів полегшує комунікацію викладача та студентів і значно вдосконалює освітній процес.

Ключові слова: освітній процес; інтерактивний метод навчання; мультимедійні технології; case study; студенти-медики.

Abstract. The article discusses the expedience of case studies usage as a modern pedagogical technology for medical disciplines. The efficiency of using the interactive case study method to improve the quality of education in institution of higher education is proved. The use of case study as a multifunctional educational method is characterized by its significant intellectual potential and higher opportunities. It is stated that implementation of method for medical students training is based on its ability to form professional competencies of future specialists. The use of interactive methods with multimedia support significantly improves the perception and understanding of issues in practical training and has a positive effect on strengthening the cognitive activity of students. Teacher that uses multimedia tools during practical lessons contributes to increase students' motivation and activity, opening new opportunities for the educational process. Skillful usage of modern interactive methods facilitates communication between teacher and students that significantly improves the educational process.

Key words: educational process; interactive learning method; multimedia technologies; case study; medical students.

Вступ. Вимоги сьогодення потребують від університетів досягнення якісно нового рівня способу подання навчального матеріалу, тому, окрім традиційних, вони впроваджують сучасні інноваційні педагогічні технології [10]. На сьогодні проблеми інноваційних технологій, зокрема інноваційних комп'ютерних технологій (ІКТ) в освіті, є основним напрямом досліджень Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій і сис-

тем НАН України та МОН України, який входить до складу Кібернетичного центру НАН України [7]. Для визначення оптимальної, відповідної для нашого часу ІКТ структури університету та шляхів її побудови важливе значення має моніторинг уже існуючих та діючих систем кращих ЗВО України та світу [11]. Вся європейська система вищої освіти постійно працює над підвищенням якості підготовки фахівців. До найважливіших вимог європейського і світового співтовариств належать

зростаючий попит на якість освіти, нові підходи до викладацької діяльності, що зумовлено консерватизмом у сфері освіти та недостатньою її мобільністю й адаптацією до мінливих потреб суспільства, а також необхідністю формування в студентів професійного мислення, активності, самостійної діяльності майбутніх спеціалістів.

Реалізація окреслених напрямів передбачає пошук нових шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, розробку сучасних інноваційних методів і форм взаємодії викладача та студента. На сьогодні метою професійної підготовки фахівців у вищій медичній школі є вироблення в студентів активної професійної позиції та творчого стилю діяльності, формування рефлексивної та комунікативної культури, розвиток професійних здібностей, засвоєння методики творчої роботи й інноваційної діяльності.

У рамках сучасних реформ виробляються єдині підходи до забезпечення якості вищої освіти, до розробки навчальних матеріалів для уніфікації вищої освіти та її ступенів [1]. Проведення досліджень із даного питання зумовлює використання як теоретичних, так і емпіричних методів дослідження. Так, моніторинг існуючих систем управління ЗВО є неможливим без проведення аналізу, порівняння та синтезу, абстрактного підходу до визначення основних закономірностей побудови та впровадження інноваційних технологій, логічного підходу до опису їх можливих реалізацій [8]. Розширення освітнього простору і стратегій привело до виникнення концепцій інформальної освіти й нових моделей професійного розвитку. Перспективи розвитку медичної освіти визначаються інноваційними підходами [4]. Як показали сучасні дослідження в галузі освітніх технологій, саме тут знаходяться великі резерви для підвищення ефективності навчання [4].

Однією з головних умов формування майбутнього фахівця є розробка й використання сучасних мультимедійних технологій, впровадження яких у сучасних умовах є одним із найважливіших завдань сучасної освіти – управління процесом навчання. На сьогодні у виборі мультимедійних технологій існує галузева пріоритетність, зокрема й у медицині, з урахуванням специфіки викладання дисциплін, яка полягає в поєднанні теоретичної та практичної складових навчального процесу. Освітній простір закладу вищої освіти характеризується постійним зростанням обсягу наукової інформації, де навчання відноситься до категорії специфічної

розумової праці, що потребує постійного активного напруження інтелектуальних, емоційних та вольових функцій студентів, актуалізації їх адаптаційних можливостей [2, 5].

Сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за затратами, гарантувати досягнення певного стандарту навчання [1]. Сучасні освітні технології у медичних закладах вищої освіти забезпечують покращення засвоєння знань, умінь, формування навичок, клінічного креативного мислення [2, 5]. Основне завдання, що ставиться при проведенні дистанційного навчання в сучасних умовах, – максимальне наближення «віртуального» навчання до реального. Часто застосовуються кейс-технології, при яких відбувається передавання слухачам змонтованого матеріалу для самостійного вивчення; відеоконференц-зв'язок, який реалізується як на базі загальновідомих програм і спеціалізованого програмно-апаратного забезпечення при проведенні навчальних занять [3, 4, 9]. На сьогодні одним з інтерактивних методів навчання є case study [12], який являє собою сукупність групових методів формування професійних, комунікативних умінь і навичок, навичок самопізнання, спілкування та взаємодії людей у групі.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності впровадження в освітній процес сучасних педагогічних технологій для підвищення ефективності педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу закладу вищої освіти.

Методи дослідження. Здійснено аналіз психолого-педагогічної наукової літератури для з'ясування особливостей педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу у вищій школі, використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному середовищі закладу вищої освіти.

Результати дослідження. Підвищення якості підготовки студентів до успішної професійної діяльності в умовах європейської конкуренції неможливе без впровадження сучасних матеріально-технічної та науково-дослідної баз, які забезпечували б освітній процес на рівні передових інноваційно-освітніх технологій.

Нами узагальнено вимоги сьогодення до підготовки фахівців, такі як інформатизація освітнього процесу, зорієнтованість його змісту на побудову на засадах компетентнісного та особистісного підходів. Запровадження нових педагогічних аспектів, які підвищують ефективність викладання, сприяти-

муть формуванню конкурентноздатної особистості як суб'єкта навчання, формування в неї загальних та фахових компетентностей. Важливе місце займають питання підвищення ефективності підготовки лікарів, формування в них фахових компетентностей. Сучасний висококваліфікований лікар – це особа, що надає медичну допомогу, приймає рішення, спілкується, керує і враховує інтереси та потреби суспільства [12].

Вдосконалення освітнього процесу в сучасних умовах досягається за рахунок взаємопов'язаного комплексу педагогічних умов, які забезпечують ефективність педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу. Модернізація системи вищої освіти в Україні сьогодні потребує якісної зміни педагогічного процесу, впровадження та залучення новітніх інтерактивних методик викладання, що забезпечить високоякісну підготовку майбутніх медиків. На наш погляд, необхідність залучення до педагогічного арсеналу сучасних освітніх методик із використанням комп'ютерних, інтерактивних технологій сприяє підвищенню ефективності навчання. Компетентність студентів, яку формує інтерактивне навчання, розширює межі пізнавальних можливостей, сприяє аналізу та застосуванню отриманої у процесі навчання інформації, і неабияк сприяє накопичуванню навичок у майбутній професійній медичній діяльності.

Нова система співпраці викладача зі студентами вимагає нового підходу до освітнього процесу. В сучасному інтерактивному навчанні студент є повноправним учасником освітнього процесу, в нього з'являється внутрішня мотивація, розвиваються професійні медичні вміння. Практичні заняття, презентовані в мультимедійному форматі, значно поглиблюють світогляд студентів, оскільки потребують при підготовці пошуку наукової інформації, великої кількості як друкованої літератури, так і джерел, представлених у мережі «Інтернет». За умови активного навчання студент бере участь у діалогічному спілкуванні з викладачем, і з іншими учасниками освітнього процесу, виконує творчі, пошукові, проблемні завдання, що відповідають його інтересам і запитам до навчання, й, отже, стає активним суб'єктом педагогічної взаємодії.

У професійній підготовці майбутніх фахівців, їх інтелектуальному й особистісному розвитку створення ділової атмосфери у навчанні студентів – суттєва умова ефективної організації педагогічної взаємодії. Сучасна система вищої медичної освіти має практичну спрямованість, метою якої є форму-

вання особистості майбутнього лікаря-стоматолога, здатного самостійно та свідомо будувати своє життя в умовах глобальної професійної конкуренції.

В еру інформаційних технологій студенти отримали більше можливостей для кращого опанування теоретичної складової медичних дисциплін для успішного оволодіння майбутньою професією, одержуючи значні обсяги сучасної інформації з різних медичних спеціальностей.

Один із найбільш ефективних інтерактивних методів, що дає можливість студенту якомога швидше здобути практичні навички, є метод *case study* (метод кейсових завдань, кейсовий метод, кейс-стаді, метод кейсів). При викладанні клінічних дисциплін у ТНМУ активно використовується метод *case study*, що дозволяє розвивати в студента такі якості, як ініціативність, готовність до дії в різних умовах і вміння гнучко реагувати на них, що є необхідним майбутньому медику. Кейсовий метод має такі ознаки: у ньому завжди наявна певна змодельована ситуація, в якій розглядається конкретний відрізок часу; рішення приймаються в колективній формі, хоч існує велика кількість альтернативних рішень і спостерігається принципова відсутність єдиної думки. З огляду на наведені ознаки група має єдину мету, працюючи над завданням, і проводиться єдине рішення приймати консенсусом. Зазначений метод допомагає поглибити теоретичні знання та практичні вміння студентів, навчає враховувати чужу думку та відстоювати свою позицію. На кафедрі дитячої стоматології розроблені методологічні принципи формування в студента клінічного мислення. Для майбутніх лікарів-стоматологів особливо корисні веб-квести, оскільки в професійній діяльності їм доведеться багато працювати з інформацією, з її пошуком та аналізом.

Класичним форматом проведення практичного заняття зі стоматології в ТНМУ є наступний варіант методу *Case study*. Заздалегідь до початку заняття викладач готує відповідно до теми кейсовий матеріал і складає сценарій заняття. Під час практичного заняття викладач, попередньо поділивши групу студентів на підгрупи, організовує обговорення кейсу та керує ним із можливістю надавати певну додаткову інформацію. Після індивідуальної роботи студенти починають діяти колективно, спільно обговорюють проблему, розробляють проект її вирішення та можливості презентації скіперами розробленого підгрупою проекту у вигляді мультимедіа. Студентами підгрупи опонентів ставляться запитання за тематикою проблеми та шляхи і спо-

соби її розв'язання. Завдання студентів полягає в тому, щоб ставити запитання, які дають можливість краще зрозуміти кейс та проблему. На наш погляд, дуже ефективною методикою навчання є використання конкретних ситуацій – випадків із практики – для сумісного клінічного розбору, обговорення та прийняття рішення. Наприкінці пари викладач оцінює роботу студентів, їх активність під час обговорення, доцільність поставлених запитань, а також правильність прийнятих рішень.

Отже, завдяки інтерактивному методу case study майбутній фахівець намагається розробити варіанти вирішення проблеми самостійно та в колективі завдяки ухваленню єдиного рішення. Застосування цього інтерактивного методу завдяки ефекту оригінальності та новизни підвищує в студента внутрішню мотивацію, зацікавленість процесом навчання. Організація педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу з використанням інтерактивних методів підвищує позитивну мотивацію в студентів до взаємодії з викладачами, створює умови креативності в оволодінні професійною компетентністю, сприяє зростанню рівня самостійної пізнавальної активності. У процесі вивчення стоматологічних дисциплін із застосуванням ІКТ викладач звертає увагу на спілкування студентів у форумах, контактах, групах. Для майбутніх лікарів-фахівців це відмінна практика вираження своїх думок, вміння спілкуватися з колегами, що дуже важливо в їх професійній діяльності.

Досвід застосування інтерактивних методів дає можливість констатувати тенденцію до переважання творчого підходу в оволодінні студентами професійними знаннями, вміннями та навичками. Рівень пізнавальної активності, комунікативні навички й узагальнення нової інформації при такому підході зростають. Студенти у взаємодії з викладачем демонструють вміння визначати та вирішувати нетипові навчальні завдання. При цьому спостерігається достатньо високий рівень самореалізації особистості, психологічного комфорту та партнерства, дозволяє студенту відчути власну значимість, проявити творчість, оригінальність, ерудицію, чому суттєво сприяє стиль спілкування й ефективність педагогічної взаємодії. Застосування інтерактивних методів перетворює студента з пасивного об'єкта на активного суб'єкта навчання, що сприяє індивідуалізації процесу навчання та формуванню мотивації до навчально-пізнавальної діяльності.

Інтерактивні технології, які викладачі університету використовують у процесі навчання майбутніх спеціалістів, виконують різні педагогічні завдання. Зокрема, це вдосконалення навичок, прийняття колективних рішень, розвиток у студентів комунікативних умінь, спонукання студентів до творчого логічного мислення, вироблення установки на практичне використання результатів ділової гри, подолання психологічного бар'єра в спілкуванні. Впровадження інноваційних технологій в освітній процес забезпечує високий рівень інтелектуально-особистісного та духовного розвитку студента і створює умови для оволодіння навичками наукового стилю мислення.

Сучасні педагогічні технології, зокрема case study, дають можливість студентам підвищувати рівень оперування теоретичними знаннями, що сприяє переходу на творчий практичний і дослідницький рівень. Крім того, case study розвиває в студентів здібності до співробітництва, співдружності, мотивації та готовності до вирішення завдань дослідження, сприйняття нових професійних навичок і професійної компетентності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, використання інтерактивних технологій на заняттях зі стоматології значно розширює та вдосконалює освітній процес, стимулює внутрішню мотивацію, зацікавленість процесом навчання, пізнавальну активність студентів, поглиблює теоретичні знання, полегшує сприйняття нової інформації. Нами обґрунтовано доцільність впровадження в освітній процес сучасних педагогічних технологій, зокрема case study, основний акцент яких у навчанні переноситься не на опанування готового знання, а на таку переорганізацію освітнього процесу, за якої знання виробляються студентом самостійно і в процесі комунікації з викладачем та своїми колегами. Спираючись на світовий досвід освіти за допомогою case study, можна стверджувати, що він сприяє формуванню якостей фахівця, необхідних ринковому демократичному суспільству.

Вплив методу case study на формування особистості фахівця потребує додаткових досліджень. Подальші дослідження полягатимуть у вдосконаленні наявних та розробці нових методик проведення практичних занять із застосуванням інтерактивних технологій для студентів під час вивчення стоматологічних дисциплін.

Список літератури

1. Вороненко Ю. В. Розвиток нових технологій у післядипломній освіті лікарів і провізорів: тенденції, експертні висновки та реальні оцінки ефективності навчання / Ю. В. Вороненко, О. П. Мінцер // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 10–23.
2. Галиця О. Психологічні аспекти навчального процесу у вищих навчальних закладах / О. Галиця // Вища школа : наук.-практ. видання. – 2013. – № 1 (103). – С. 48–56.
3. Загричук М. С. Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах України в сучасних умовах на основі компетентнісного підходу / М. С. Загричук, В. П. Марценюк, І. Р. Мисула // Медична освіта. – 2013. – № 1. – С. 11. – Режим доступу : www.educationnext.org/online-learning-in-highereducation.
4. Карташова Л. А. Інформаційно-комунікаційні технології як складова системи навчання [Електронний ресурс] / Л. А. Карташова, Т. М. Мозолюк // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький : ХГПА, 2010. – Вип. 7. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2010_7/mozoliuk.pdf.
5. Пасько О. М. Психологія : навч. посіб. / О. М. Пасько, О. М. Цільмак ; за заг. ред. О. М. Цільмак. – Одеса : видавець Букаєв В.В., 2018. – 270 с.
6. Скрипнікова Т. П. Упровадження інноваційних технологій на кафедрі післядипломної освіти лікарів-стоматологів із залученням сучасних лікувальних закладів / Т. П. Скрипнікова, Т. А. Хміль // Сучасні технології

управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах : матеріали навч.-наук. конф. – Полтава : ВДНЗУ «УМСА», 2014. – С. 204–205.

7. Співаковський О. В. Побудова ІКТ інфраструктури ВНЗ: проблеми та шляхи вирішення / О. В. Співаковський, М. О. Вінник, Ю. Г. Тарасіч // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 39 (1). – С. 99–116.

8. Співаковський О. В. Управління ІТ-активами в контексті синхронізації іншими ключовими активами університету : монографія / О. В. Співаковський. – Херсон : Айлант, 2012. – 120 с.

9. Сучасні методи викладання медичних дисциплін у вищій школі / Л. А. Гай, Ю. В. Сухін, В. Ф. Венгер [та ін.] // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 15–18.

10. Третяк О. С. Застосування інноваційних педагогічних технологій / О. С. Третяк // Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі : монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 260 с.

11. Mendenhall R. W. How Technology Can Improve Online Learning – and Learning in General / R. W. Mendenhall // Chronicle of Higher Education. – 2011. – November 6. – Access mode : <https://www.chronicle.com/article/How-Technology-Can-Improve/129616>.

12. Towards the Assessment of Quality in Medical Education / World Health Organization. – Geneva : WHO, 1992. – 17 p.

References

1. Voronenko, Yu.V., & Mintser, O.P. (2013). Rozvytok novykh tekhnolohii u pislidiplomnii osviti likariv i provizoriv: tendentsii, ekspertni vysnovky ta realni otsinky efektyvnosti navchannia [Development of new technologies in postgraduate education of doctors and pharmacists: trends, expert opinions and real evaluations of training effectiveness]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 10-23 [in Ukrainian].
2. Halytsia, O. (2013). Psykholohichni aspekty navchalnoho protsesu u vyshchych navchalnykh zakladakh [Psychological aspects of the educational process in higher educational institutions]. *Vyshcha shkola – High school*, 1(103), 48-56 [in Ukrainian].
3. Zahrychuk, M.S., Martseniuk, V.P., & Mysula, I.R. (2013). Pidhotovka fakhivtsiv u vyshchych navchalnykh zakladakh Ukrainy v suchasnykh umovakh na osnovi kompetentnisnogo pidkhodu [Training of specialists in higher educational institutions of Ukraine in modern conditions based on the competence approach]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 11 [in Ukrainian].
4. Kartashova, L.A., & Mozoliuk, T.M. (2010). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak skladova

systemy navchannia [Information and communication technologies as a component of the education system]. *Pedahohichnyi dyskurs – Pedagogical discourse: Collection of scientific works*. I.M. Shorobura (Ed.). (Vyp. 7). Khmelnytskyi: KhHPA [in Ukrainian].

5. Pasko, O.M., & Tsilmak, O.M. (2018). *Psykhologhiia [Psychology]*. Odesa: vydavets Bukaiev V.V. [in Ukrainian].

6. Skrypnikova, T.P., & Khmil, T.A. (2014). *Uprovadzhenia innovatsiinykh tekhnolohii na kafedri pislidiplomnoi osvity likariv-stomatolohiv iz zaluchenniam suchasnykh likuvalnykh zakladiv [Implementation of innovative technologies at the department of post-graduate education of dentists with the involvement of modern medical institutions]*. Poltava: VDNZU «UMSA» [in Ukrainian].

7. Spivakovskiy, O.V., Vinnyk, M.O., & Tarasich, Yu.H. (2014). Pobudova IKT infrastrukturny VNZ: problemy tashliakhy vyrishennia [Construction of ICT infrastructure of higher education institutions: problems and solutions. Information technologies and teaching aids]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information technologies and teaching aids*, 39(1), 99-116 [in Ukrainian].

8. Spivakovskiy, O.V. (2012). *Upravlinnia IT-aktyvamy v konteksti synkronizatsii inshymu kliuchovymu aktyvamy universytetu [Management of IT assets in the context of synchronization with other key assets of the university]*. Kherson: Ailant [in Ukrainian].
9. Hai, L.A., Sukhin, Yu.V., Venher, V.F., Muksen, S., & Serdiuk, V.V. (2016). Suchasni metody vykladannia medychnykh dystsyplin u vyshchii shkoli [Modern methods of teaching medical disciplines in higher education]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 15-18 [in Ukrainian].
10. Tretiak, O.S. (2011). *Zastosuvannia innovatsiinykh pedahohichnykh tekhnolohii. Psykholoho-pedahohichni zasady proektuvannia innovatsiinykh tekhnolohii vykladannia u vyshchii shkoli [Application of innovative pedagogical technologies. Psychological-pedagogical principles of designing innovative teaching technologies in higher education]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
11. Mendenhall, R.W. (2011). How Technology Can Improve Online Learning – and Learning in General. *Chronicle of Higher Education*. Retrieved from: <https://www.chronicle.com/article/How-Technology-Can-Improve/129616>.
12. (1992). *Towards the Assessment of Quality in Medical Education*. Geneva: WHO.

Отримано 15.02.2024.
Рекомендовано 05.03.2024.

Електронна адреса для листування: gevkalyuk@tdmu.edu.ua